УДК: 343.9:343.54

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-70-1-161-168>

Семенишин Микола Олександрович,
кандидат юридичних наук, докторант
(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Ріг)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4892-2843>

КРИМІНОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

У статті на основі кримінологічного аналізу здійснено аналіз детермінації як соціально-деструктивного явища, яке негативно впливає на вчинення корисливо-насильницьких злочинів. Розглянуто феномени детермінації, причинності, а також аспекти їх співвідношення. З'ясовано, що зазначені категорії не мають однозначного тлумачення у філософській та юридичній літературі. Встановлено, що детермінація корисливо-насильницької злочинності – це зв'язок, що включає різні функції та залежності: спричинення, опосередкування й обумовлення. Серед детермінантів важливішими щодо впливу є причини (спричинення) та умови (обумовлення). Корелянти відтворюють кореляційний зв'язок, який згодом, у міру визначення його природи, може конкретизуватися в інший вид зв'язку (обумовлення, опосередкування тощо).

Ключові слова: злочин; корисливо-насильницька злочинність; детермінація; причини; умови, обумовлення.

Актуальність теми. Питання виявлення природи криміногенних детермінантів вчинення злочинів усе ще залишається концептуально не розв'язаним у юриспруденції, що обумовлює пріоритетність відповідного спрямування наукового пошуку. Наукове вчення про детермінізм злочинності належить до найбільш важливих методологічних проблем як у вітчизняній, так і зарубіжній кримінології, що підтверджується наявністю різноманітних теорій, доктрин, гіпотез і концепцій, спрямованих на з'ясування характеру впливу різнопланових чинників на виникнення та розвиток злочинної поведінки, й корисливо-насильницької зокрема.

Постановка проблеми. Проблема детермінації злочинності в сучасній вітчизняній кримінології є центральною, адже її розв'язання дасть змогу ефективніше запобігати злочинності загалом і корисливо-насильницькій зокрема. Детермінація вивчення корисливо-насильницької злочинності була започаткована Б. М. Головніним (2011 р.) [15], однак складові детермінаційного комплексу не піддавалися самостійному вивченню, а тому якихось вагомих наукових напрацювань за цим напрямом у галузі кримінологічних знань поки що немає. Натомість, існує значна кількість кримінологічних теорій, окремих суджень та ідей, за допомогою яких можна спробувати надати поняття детермінації корисливо-насильницької злочинності й визначити її складові.

Виклад основного матеріалу. Почнемо з окреслення кола проблемних питань, на розв'язання яких спрямовуватиметься подальший науковий пошук цієї статті. У розвинених (економічно, соціально, політично, культурно) країнах світу громадськість завжди переймалася проблемами злочинності та ставила її на друге місце після проблем фінансового характеру, тому й запобігання злочинності в цих країнах має соціальний характер та спрямовано на ранній етап виникнення передзлочинної ситуації, тобто на причини та умови, що детермінують злочинність.

Як зауважила Н. М. Ярмиш, питання про детермінацію злочинності у кримінології аж ніяк не є відособленим, локальним. Воно сягає проблеми більш високого порядку – загальнонаукової, філософської проблеми причини й наслідку. Очевидно, що тільки розібравшись у загальних закономірностях, можна екстраполювати їх на окремі, більш вузькі сфери. Розуміючи це, дослідники-кримінологи намагаються пов'язати свої уявлення про причинний зв'язок з тими положеннями, які вони черпають з філософських джерел. Але при цьому видно, що представники правових наук прагнуть звести до мінімуму філософську базу своїх розробок, оскільки для того, щоб зорієнтуватися у величезному масиві філософської літератури, треба надовго відхилитися від вирішення своїх безпосередніх задач. Тому за рамками аналізу, як правило, залишається та обставина, що у філософії єдності думок немає практично з жодної проблеми, у тому числі й з питань причинного зв'язку. Це особливо помітно зараз, в умовах вільної від ідеологічного тиску філософії. Багатоплановість проблем причинності в кримінальному праві, їх пов'язаність з філософією і породжує розмаїття поглядів, позицій, теорій, на які багата кримінально-правова наука, але які, на жаль, не завжди допомагають у вирішенні конкретних життєвих проблем [1, с. 19].

Причини та умови в кримінології об'єднані родовим поняттям кримінологічні детермінанти. Детермінація – поняття, що походить від слів «детермінант», «детермінувати», зокрема, латинське слово «determinare» означає «визначати», відповідно «детермінант» – «що визначає», «детермінувати», «зумовлювати», «детермінація» – «процес зумовлення» [2, с. 327]. Кримінологічна детермінація є різновидом соціальної детермінації. До процесу детермінації належать: причини, умови, корелянти. Детермінація включає в себе різні зв'язки: причинно-наслідкові, кореляційні, функціональні, зв'язки стану, структурно-системні тощо. Система охоплює всі три види детермінації в часі: детермінація минулого, теперішнього та майбутнього, і є різновидом соціальної, статистичної (ймовірної), ідеально-цільової детермінації. Філософська категорія причинності відображає один із найбільш загальних, фундаментальних законів буття, що поширюється на всі явища і процеси природи та суспільства. Категорія причинності включає в себе такі поняття: причина, умова, наслідок (результат), зв'язок між причиною та наслідком (умовою і причиною, умовою і наслідком), зворотний зв'язок між наслідком і причинами (умовами).

Як зазначає Н. Ф. Кузнєцова, кримінологічна детермінація є видом соціальної детермінації, яку можна розглядати в рамках більш загальної системи – детермінації подій і явищ природи й суспільства. У свою чергу, ця детермінація – різновид універсального зв'язку явищ [3, с. 24].

Як правильно зауважив В. М. Кудрявцев, у зв'язку з тим, що термін «детермінація» походить від латинського «determinate», що означає визначати, відокремлювати, відмежовувати, то «детермінувати» означає визначити, тобто це поняття ширше, ніж причина або умова, тому що включає те й інше [4, с. 49].

Н. М. Ярмиш зазначає, що детермінізм – це категорія, яка виражає будь-яку обумовленість явищ, предметів, процесів, усі види зв'язків між ними. Причинність же – категорія, призначена для того, щоб висловлювати виключно причинно-наслідкові відносини, тобто має більш вузьке значення [1, с. 35].

В. В. Лунєєв зауважує, що в ході розвитку сучасної науки розкривається все більше різноманіття форм зв'язку явищ, що виражаються у вигляді співвідношень, що не мають явного й безпосереднього причинного характеру [5, с. 473–474]. Дійсно, причинність у кримінології ніколи не реалізується в «чистому» вигляді, звільненому від присутності інших форм зв'язку, і тільки абстрактно може бути відділена від них. Однак така абстракція може бути плідною й ефективною, оскільки допомагає розкрити причинність кримінальних явищ як основи, на якій ґрунтується вся система соціальних явищ. Але коли причинний зв'язок розкритий, ми повинні знову повернутися до цілісної картини криміногенності, тобто впровадити вивчення причин у складну мережу залежностей. Усі форми причинного й функціонального зв'язку охоплені одним поняттям детермінації. Детермінація –

вчення про об'єктивний закономірний взаємозв'язок та причинну обумовленість усіх явищ. Вона протистоїть індетермінізму, котрий заперечує загальний характер причинності.

Процес детермінації злочинності є складною взаємодією різних форм зв'язків: не тільки причинних, але й функціональних, статистичних, зв'язків стану та інших. Під час вивчення детермінації злочинності важливий облік специфіки соціального детермінізму. Головна його особливість полягає в тому, що в суспільстві всі зв'язки виступають у формі відносин між людьми – цілеспрямованих зв'язків. Перетворення можливості в дійсність у суспільстві відбувається завжди за активної участі людей. Поняття детермінації, як зазначає А. П. Закалюк, відображає діалектичну суттєву властивість реального буття – загальний зв'язок, взаємозалежність та взаємообумовленість предметів, явищ, процесів. Відповідно до цього детермінація злочинності – це вся сукупність явищ, процесів, фактів, проявів, з якими вона пов'язана та якими вона обумовлена. Завданням сучасної кримінології є не лише визначення й подання теоретичних положень процесу детермінації злочинів і злочинності, а й оптимальне розкриття застосування цих положень у практичній діяльності, насамперед у діяльності щодо аналізу злочинності та організації запобігання її проявам [6, с. 187].

Коли ми кажемо про детермінізм, то маємо на увазі визначення загального взаємозв'язку, взаємодії всіх речей, об'єктів, явищ та процесів, тобто детермінація – найбільш загальна категорія, що характеризує залежність одних явищ, процесів і станів від інших, свідчить про зв'язок між речами та явищами. Саме в такому значенні поняття «детермінація» використовується в науковій літературі. У кримінології цей термін є об'єднуючим для термінів «причини» та «умови».

М. П. Клеймьонов висловлює таку точку зору, що злочинність як складне соціальне явище обумовлене системою детермінант. У цій системі виділяються детермінанти, безпосередньо (генетично) пов'язані зі злочинністю. Комплекси таких детермінант (причин) закономірно породжують наслідок – злочинність. Даний процес називається причинністю й має характер взаємодії між: а) окремими детермінантами; б) причинами і наслідком; в) причинами та умовами. Умови можуть сприяти вчиненню злочинів, перешкоджати реалізації злочинних намірів або бути нейтральними стосовно кримінальної поведінки [7, с. 64–65].

Діалектичний детермінізм (determinio – «визначаю») виражає зв'язок підстави і похідного, причини і наслідку, умов і обумовленого, зв'язок опосередкування [2, с. 228]. Детермінізм означає зв'язок, який має залежність речей (властивостей речей і відношень між ними, подій, процесів, станів) в їх існуванні й зміні від будь-яких факторів. Види детермінації різноманітні: причинний, що обумовлює; кореляційний, функціональний; зв'язок станів; системно-структурний та ін. У філософській літературі зазначається, що існує тридцять два види детермінації, однак розкрито менше однієї третини. Розрізняють причинні та не причинні детермінації. До останньої належить: статистична кореляція, зв'язок станів, системно-структурна детермінація та ін. Типологія детермінації за формами заснована на ступені (силі) залежності: 1) жорстка детермінація (однозначний зв'язок); 2) кореляційні зв'язки; 3) імовірнісні зв'язки; 4) розпливчасті зв'язки. За часом розрізняється детермінація минулим, сьогоденням і майбутнім. За способами – детермінація динамічна (однозначна) і статистична (багатозначна, імовірнісна), інформаційна та фізична. За природою: матеріальна й ідеальна (цільова) [8, с. 23].

Таким чином, кримінологічна детермінація корисливо-насильницької злочинності є різновидом соціальної детермінації. До цього висновку дійшов і Б. М. Головкін [15, с. 223–232]. До процесу детермінації належать причини, умови, корелянти. Детермінація включає різні зв'язки: причинно-наслідкові, кореляційні, функціональні, зв'язки стану, структурно-системні тощо. Система охоплює всі три види детермінації у часі: детермінацію минулого, теперішнього та майбутнього – і є різновидом соціальної, статистичної (ймовірної), ідеально-цільової детермінації.

Детермінація – це зв'язок, що включає різні функції та залежності: спричинення, опосередкування й обумовлення. Серед детермінантів важливішими щодо впливу є причини (спричинення) та умови (обумовлення). Корелянти відтворюють кореляційний зв'язок, який згодом, у міру визначення його природи, може конкретизуватися в інший вид зв'язку (обумовлення, опосередкування тощо). Системно-структурна детермінація відображає лише системні та структурні зв'язки. Види детермінантів і детермінації у наведеному значенні повинні використовуватися й подібним чином визначатися та класифікуватися в теорії детермінації злочинності. У кожній ланці причинного ланцюга, крім самої причини, наявні й інші, пов'язані з нею детермінанти, зокрема обов'язково: умови формування причини цієї ланки та умови, які сприяють настанню наслідку дії зазначеної причини. У цій ланці можуть бути присутні й інші різновиди детермінантів, зокрема корелянти. Усі детермінанти цієї ланки утворюють її детермінуючий комплекс.

Причинний ланцюжок включає в себе три основні ланки, що призводять до протиправних вчинків, зокрема:

- перша охоплює те, що передує злочинному діянню, тобто період формування особистості злочинця та взаємодію її з конкретною життєвою ситуацією;

- друга пов'язує причину і наслідок, це зв'язок особистості злочинця з його волею та свідомістю;

- третя (наслідок) включає в себе розвиток причинного зв'язку від акту протиправної поведінки до появи злочинного наслідку.

На основі аналізу праць кримінологів, які вивчали зазначену проблему, можна стверджувати, що існують чотири підходи до розуміння цього питання:

- перший – кондиціоналістський – під причиною розуміються необхідні й достатні умови даного наслідку, сукупність обставин, за яких він мав місце. У працях багатьох учених-кримінологів наведено значну кількість обставин чи факторів, які впливають на злочинність. Г. М. Мінковський наводить їх декілька сотень. Кондиціоналістський підхід характерний для періоду накопичення даних про взаємопов'язані зі злочинністю обставини, при цьому не виокремлюються фактори, що різнобічно впливають на злочинність, а також причини й умови [9];

- другий – традиційний – визначає причиною і наслідком злочинності зовнішній силовий вплив. Так, С. І. Нежурбіда констатує: «... у злочинності є ті активні сили, які своєю дією обумовлюють її існування. Причини конкретного злочину – це, таким чином, ті активні сили, які викликають у суб'єктів інтереси і мотиви для його вчинення» [8]. Традиційний підхід ніколи не використовується як єдиний, оскільки не дає відповіді на запитання: звідки береться цей зовнішній вплив? З його допомогою можна встановити, чи мають вплив певні акції, процеси на явище, яке вивчається;

- третій – традиційно-діалектичний – визначає, що причиною є все те, що породжує цей наслідок. Так, Н. Ф. Кузнецова зауважує, що «причинами та умовами злочинності іменується система соціально-негативних, з точки зору пануючих суспільних відносин, явищ і процесів, що детермінують злочинність як свій наслідок. До причин злочинності слід віднести соціально-психологічні детермінанти, які включають елементи економічної, політичної, правової, побутової психології на різних рівнях суспільної свідомості». Згідно з поглядами представників цього напрямку, причини й умови злочинності завжди є соціальними явищами: соціально-психологічні, соціально-економічні, ідеологічні та інші. Вони соціальні за своєю сутністю (суперечать інтересам пануючих у суспільстві сил) і наслідками (завдають шкоди суспільству та його членам). Причини й умови злочинності та злочинів – завжди негативні явища й процеси, які суперечать домінуючим у суспільстві соціально-економічним, ідеологічним та правовим відносинам. Представники цього підходу ставили питання щодо співвідношення впливу об'єктивного і суб'єктивного факторів на злочинність. Вони відокремлюють об'єктивний і суб'єктивний фактори, демонструючи їх вплив у такий спосіб: матеріальні умови життя

людей визначають суспільну свідомість, а вже вона – злочинність. Тому і представники даного напрямку сприймають суспільну психологію як безпосередню причину злочинності [3];

- четвертий – інтеракціоністський – передбачає, що причину злочинної поведінки і злочинності слід розглядати як взаємодію середовища та людини. І зовнішні, і внутрішні причини діють одночасно. Отже, злочинність як соціальне явище, яке не існує поза людьми та їхньою поведінкою, слід розглядати як наслідок соціальної взаємодії.

Усі підходи мають право на існування, але все ж таки перевагу слід надавати інтеракціоністському підходу, що визначає саме взаємодію об'єктивного (матеріального середовища, що оточує нас усіх) і суб'єктивного (здатності особистості самостійно оцінювати зовнішній вплив на неї, залежно від її якостей та властивостей, і в кінцевому підсумку – сприймати чи відкидати його) [10, с. 64].

Причинами та умовами злочинності є система соціально-негативних явищ та процесів, які детермінують її як свій наслідок. Причини та умови злочинності – це не випадковий механічний набір детермінант злочинності, а система, яка є єдністю й цілісністю взаємодіючих підсистем та елементів, які розташовані в певній ієрархії та підрядності рівнів. Причини – це явища (системи), що породжують інші явища (системи) – наслідок. Причинний зв'язок – зв'язок генетичний. При визначенні того, що було причиною, а що наслідком, треба виділити два основних елементи, один з яких «причина», а другий – «наслідок». До причин протиправної поведінки необхідно відносити соціально-психологічні детермінанти, що складаються з таких елементів, як економічна, політична, правова, побутова психологія на різних рівнях суспільної свідомості.

Другим, після причини, видом детермінант є умови. Ними можуть бути різноманітні фактори, які сприяють чи створюють можливість виникнення наслідку. Їх дія на наслідок опосередкована причиною. Категорія «умова» пов'язана з категорією «можливість» та «ймовірність». Умови не містять тих потенційних сил, якими володіють причини для породження наслідку. Але вони забезпечують дію (вияв) причини. Без умов, без взаємодії їх із причиною остання або не буде діяти, або не з'явиться. За наявності одних тільки умов можливість появи наслідку не перетворюється на реальну дійсність.

Взаємодія умов та причин побудована за типом детермінації минулого-теперішнього. Залежно від цього, умови поділяються на дві групи: а) умови виникнення (формування) причини; б) умови забезпечення результативного процесу заподіяння.

Третім видом детермінант є корелянти. Їх зв'язок з наслідком – кореляція. Це багаторфакторна детермінація в масових системах, за допомогою якої зміни одних факторів у напрямі збільшення або зменшення спричиняють зміни інших факторів. Це зв'язок відповідності, більш або менш синхронної залежності декількох явищ один від одного. У зв'язку з цим, синтезуються необхідність і випадковість, можливість і дійсність, причини і наслідки, визначеність і невизначеність, однозначність і неоднозначність. Кореляційний детермінізм відіграє значну роль у масових явищах, до яких належить і злочинність. Визначення наявності або відсутності кореляції між явищами, що вивчаються, є обов'язковим етапом, який передуює дослідженню причинної та обумовленої детермінації [9, с. 11].

Таку думку поділяє й О. Г. Кобан, яка однією з перших почала заперечувати формальний підхід до права та вважати за необхідне вивчати його в тісному зв'язку із соціальними явищами. У своїх працях вона доводила необхідність пошуку балансу між такими факторами, як особистісні якості, особистий досвід, психічний стан, умови людської діяльності та культурна спадщина минулого. Результатом цього історичного періоду є обґрунтування впливу соціальних явищ на правові системи, їх двосторонній зв'язок і розвиток [11, с. 54].

Як вважав І. І. Карпець, «Злочинність є закономірне для соціалізму явище, що має соціальний характер: її причини кореняться в суперечностях і недоліках розвитку нашого суспільства». Тому злочинність виникає внаслідок причин, що наявні в суспільстві, та супроводжується втягненням у злочинну діяльність осіб, які раніше не вчиняли злочинів,

представників найрізноманітніших соціальних груп, зокрема військовослужбовців, науковців, студентів. Ще однією особливістю злочинності є здатність зворотного впливу на суспільне ставлення [12].

Слушною є позиція Н. Ф. Кузнецової, яка поділяє криміногенні детермінанти за змістом на соціально-психологічні, соціально-економічні, організаційно-управлінські та ін. [2].

Фахівці вітчизняної кримінології дотримуються соціально-психологічного підходу, основною причиною злочинності якого є деформація суспільної психології, яка породжує вплив на злочинність економічних, політичних та інших криміногенних факторів [13, с. 306–314]. Прихильником особистісного підходу є вітчизняний учений А. П. Закалюк, який у сфері побутової психології людей (так звана індивідуалістична психологія) визначав безпосередні причини злочинності як соціального явища, а отже, причини існування і зміст особливостей цієї психології прямо не зумовлюють злочинність і тому можуть розглядатися лише як її умови [6, с. 210–212]. У свою чергу В. В. Голіна та Б. М. Головкін стверджують про криміногенно-деформовану суспільну свідомість, яка обумовлює масову (колективну) злочинну діяльність [14, с. 74–75; 15]. Недосконалість цього підходу полягає в надмірній психологізації причин злочинності, змішуванні детермінації індивідуальної злочинної поведінки з детермінацією злочинності (при цьому соціально-економічні фактори розглядаються не як умови, а як більш глибокі причини злочинності), спрощенні реальних процесів детермінації злочинності, оскільки штучно виключається з розгляду увесь спектр елементів культури й суспільства, що впливають на зміст та особливості психології людей [16, с. 155].

Причини відрізняються від умов злочинності, під якими розуміється комплекс явищ, що не породжують злочинність, але впливають на неї та сприяють її виникненню й існуванню. Критичним є твердження, що причини й умови є тотожними поняттями, хоч у деяких випадках причина злочинності може виступати умовою злочинності і навпаки. Деякі кримінологи, крім причин та умов, виділяють ще й інші детермінанти (зокрема кореляцію, функціональний зв'язок, зв'язок станів). А. Ф. Зелінський пропонує у кримінологічних дослідженнях використовувати чотири види зв'язків: генетичний (причинний), зв'язок станів, розвитку і взаємодії [10, с. 34–36]. А. П. Закалюк виокремлює кореляти злочинності й детермінанти іншого (не кореляційного) зв'язку, у тому числі й функціональну залежність [6, с. 185–192].

У кримінології існують різні підходи до структури детермінізму злочинності. Найбільш поширеним є поділ цих детермінант за такими критеріями, як рівень дії, сфера дії та її характер. Ураховуючи викладене, доцільним видається поділ системи криміногенних детермінант корисливо-насиленницьких злочинів, що вчиняються в Україні, на три рівні:

I-й – макрорівень (у суспільстві загалом) – це ті соціальні явища і процеси, які обумовлюють корисливу злочинність проти власності та є похідними від причин й умов злочинності загалом у країні;

II-й – мікрорівень (в окремих соціальних групах), які притаманні саме грабежам, розбійним нападам, бандитизму тощо, що вчиняються в суспільстві та продукують вчинення інших злочинів;

III-й – особистісний рівень (окремих особистостей) – це безпосередні причини й умови конкретної злочинної поведінки.

Висновки. Підводячи підсумки, варто підтримати Б. М. Головкіна [15, с. 223] у тому, що кримінологічна проблема детермінації злочинності має дискусійний характер і не знаходить однозначного вирішення науковим співтовариством. Не викликає заперечень, що детермінація злочинності – різновид соціальної детермінації, котра, у свою чергу, є складовою філософського вчення найвищого рівня абстракції – діалектичного детермінізму – загального закону про універсальний зв'язок, взаємозалежність та взаємообумовленість між предметами, явищами, процесами, подіями природи й суспільства. Звідси на детермінацію корисливої насильницької злочинності поширюються всі закони й категорії

діалектики, а також основоположні принципи причинності, системності, розвитку, взаємодії, самодетермінації, відображення, рівневої організації явищ і процесів суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Ярмыш Н. Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ) : монография. Харьков : Право, 2003. 512 с.
2. Новий тлумачний словник української мови : у 3-х т. Київ : Аконті, 2006. Т. I. 926 с.
3. Кузнецова Н. Ф. Проблемы криминологической детерминации : монография / под ред. В. Н. Кудрявцева. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1984. 208 с.
4. Кудрявцев В. Н. Причинность в криминологии (О структуре индивидуального преступного поведения) : монография. Москва : ТК Велби, 2007. 176 с.
5. Лунеев В. В. Курс мировой и российской криминологии : учебник. Москва : Изд-во Юрайт, 2011. Т. 1: Общая часть. 1003 с.
6. Закалюк А. П. Курс сучасної управлінської кримінології: теорія і практика. У 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.
7. Клейменов М. П. Криминология : учебник. Москва : НОРМА, 2008. 448 с.
8. Нежурбіда С. І. Кримінологічне вчення про причинність злочинності / дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2015. 605 с.
9. Криминология : учебник / под ред. В. К. Звирбуля, Н. Ф. Кузнецовой, Г. М. Миньковского. Москва : Юрид. лит., 1979. 304 с.
10. Зелінський А. Ф. Кримінологія : навч. посіб. Харків : Рубікон, 2000. 240 с.
11. Кобан О. Г. Соціологічна теорія права Є. Ерліха : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2014. 199 с.
12. Карпец И. И. Проблема преступности. Москва : Юрид. лит., 1969. 168 с.
13. Курс кримінології: Загальна частина : підручник: у 2 кн. / О. М. Джужа, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін.; за заг. ред. О. М. Джужа. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 352 с.
14. Кримінологія : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін.; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2014. 440 с.
15. Головкін Б. М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання : монографія. Харків : Право, 2011. 440 с.
16. Бачинин В. А. Методологические проблемы каузально-детерминационного анализа правовых реалий. *Правоведение*. 2007. № 3 (4). С. 149–158.

References

1. Yarmysh, N. N. (2003). Teoreticheskie problemy prichinno-sledstvennoj svyazi v ugovnom prave (filosofsko-pravovoj analiz): monografiya. [Theoretical problems of causation in criminal law (philosophical and legal analysis) : monograph]. Har'kov : Pravo, 512 s. [in Russian].
2. Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy : u 3-kh t. [A new interpretative dictionary of the Ukrainian language: in 3 volumes]. Kyiv : Akonit, 2006. T. I. 926 s. [in Ukrainian].
3. Kuznecova, N. F. (1984). Problemy kriminologicheskoy determinacii: monografiya: pod red. V. N. Kudryavtseva. [Problems of criminological determination : monograph: ed. V.N. Kudryavtseva]. Moskva : Izd-vo Mosk. un-ta, 208 s. [in Russian].
4. Kudryavcev, V. N. (2007). Prichinnost' v kriminologii (O strukture individual'nogo prestupnogo povedeniya) : monografiya. [Causation in criminology (on the structure of individual criminal behavior) : monograph]. Moskva : TK Velbi, 176 s. [in Russian].
5. Luneev, V. V. (2011). Kurs mirovoj i rossijskoj kriminologii : uchebnik. [The course of world and Russian criminology: a textbook]. Moskva : Izd-vo YUrajt. T. 1 : Obshchaya chast', 1003 s. [in Russian].
6. Zakaliuk, A. P. (2007). Kurs suchasnoi upravlinskoi kryminolohii: teoriia i praktyka. U 3 kn. Kyiv : In Yure. Kn. 1: Teoretychni zasady ta istoriia ukrainskoi kryminolohichnoi nauky, 424 s. [in Ukrainian].
7. Klejmenov, M. P. (2008). Kriminologiya : uchebnik. [Criminology : a textbook]. Moskva : NORMA, 448 s. [in Russian].
8. Nezhurbida, S. I. (2015). Kryminolohichne vchennia pro prychynnist zlochynnosti: dys. ... dokt. yuryd. nauk : 12.00.08. [Criminological doctrine of the causality of crime]. Kyiv, 605 s. [in Ukrainian].
9. Kriminologiya : uchebnik : pod red. V. K. Zvirbulya, N. F. Kuznecovoj, G. M. Min'kovskogo. [Criminology : a textbook]. Moskva : YUrid. lit., 1979. 304 s. [in Russian].

10. Zelinskyi, A. F. (2000). *Kryminolohiia : navch. posib.* [Criminology : a textbook]. Kharkiv : Rubikon, 240 s. [in Ukrainian].
11. Koban, O. H. (2014). *Sotsiologichna teoriia prava Ye. Erlikha : dys. ... kand. yuryd. Nauk : 12.00.01.* [Sociological theory of law E. Ehrlich]. Kyiv, 199 s. [in Ukrainian].
12. Karpec, I. I. (1969). *Problema prestupnosti.* [Crime problem]. Moskva : YUrid. lit., 168 s. [in Russian].
13. Kurs kryminolohii: Zahalna chastyna : pidruchnyk: u 2 kn. : O. M. Dzhuzha, P. P. Mykhailenko, O. H. Kulyk ta in.; za zah. red. O. M. Dzhuzhy. [Criminology course: General : textbook: in 2 books]. Kyiv : Yurinkom Inter, 2001. 352 s. [in Ukrainian].
14. Kryminolohiia : pidruchnyk : V. V. Holina, B. M. Holovkin, M. Yu. Valuiska ta in.; za red. V. V. Holiny, B. M. Holovkina. [Criminology : a textbook]. Kharkiv : Pravo, 2014. 440 s. [in Ukrainian].
15. Holovkin, B. M. (2011). *Koryslyva nasylnytska zlochynnist v Ukraini: fenomen, determinatsiia, zapobihannia : monohrafiia.* [Self-serving violent crime in Ukraine: phenomenon, determination, prevention : monograph]. Kharkiv : Pravo 440 s. [in Ukrainian].
16. Bachinin V. A. (2007). *Metodologicheskie problemi kauzal'no-determinatsionnogo analiza pravovih realij.* *Pravovedenie.* № 3 (4). S. 149–158 [in Russian].

Semenyshyn Mykola,
 PhD in Law, doctoral student
 (Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4892-2843>

CRIMINOLOGICAL DETERMINATION OF SELFISH AND VIOLENT CRIME

It is noted that in criminological science, as well as other sciences, there is a stable tendency not only to isolate the cause from the whole complex of determinants, but also to contrast it with the last. This is due to the very specific status of the reason - the fact that only it has a genetic property, the ability to produce a consequence. Other determinants alone do not lead to this. They can only be background circumstances that more or less contribute to the process of causing socially dangerous consequences of a criminal offense. Therefore, cause and condition are different determinants. The problem of the determination of self-aggrandizing crime is central and perhaps the most difficult of all known criminology, which has not yet found a definite scientific solution. In its simplest form, the phenomenology of the doctrine of selfish and violent crime causes the conditions for the objective reflection of what is usually considered subjective - consciousness and its manifestations such as motive, purpose, setting. Generation and conditioning are properties that are exclusively caused by cause and effect. Therefore, it is precisely because of these specific characteristics that selfish-violent determination and causality should be determined. Criminological selfish-violent determination is a form of social determination. Its mechanism includes various functions and dependencies: both causes and conditions (correlates). Determinism expresses any conditionality of phenomena, objects, processes, all kinds of connections between them. Causality also points to the genetic link of the consequence to the specific cause as the main factor in its occurrence. Correlates reproduce a correlation that can subsequently be refined into another type (conditioned, mediated) as it is determined by nature. Causation is a type of determination that involves the production of one phenomenon (cause) of another phenomenon (consequence). The cause is manifested in a two-element link (cause-effect), a causal chain (where there are as many causes and effects as there are links in that chain), and a causal network or chain tree. The determining of the cause is the direct production of the consequence. Conditioning is another type of determination which is to create the possibility (likelihood) of the occurrence of an effect by facilitating the formation of the cause and creating the conditions for its realization. The interaction of cause and condition creates consequence. However, interaction is only a mechanism for linking cause and condition. The interaction does not replace the cause, does not acquire its function, and does not transmit causation to the conditions. In each link of the causal chain, in addition to the cause itself, there are other determinants associated with it: the conditions of formation of the cause of that link and the conditions that contribute to the occurrence of the effect of the said cause. Correlates may also be present in this link. All determinants of this link make up its deterministic complex.

Key words: crime; selfish and violent crime; determination; reasons; conditions, conditioning.

Надійшла до редколегії 20.02.2020